

El Principat de Catalunya va ser al llarg del segle XVII, escenari de l'enfrontament bèl·lic entre les monarquies espanyoles i franceses. Les campanyes militars exigien un excel·lent coneixement de la zona i els detalls que aportava la cartografia eren fonamentals per a l'èxit de les seves incursions i campanyes.

Ambrosio Borsano fou l'encarregat de realitzar el famós mapa militar datat el 1687, "**El Principado de Cataluña y condados de Rossellon y Cerdaña**", un mapa que representa l'àrea geogràfica del Principat més antiga que es coneix a gran escala i que va trigar 12 anys a acabar on es veu indicat un port davant la platja i les mars de Pals.

La darrera troballa relativa al port de Pals (Baix Empordà), l'ha realitzada la investigadora i cap de recerca del Cercle Català d'Història Eva Sans. Aquesta darrera troballa se suma a les anteriors realitzades per la investigadora basant-se en documents localitzats a l'Arxiu de la Corona d'Aragó de Barcelona. Amb ells ja va poder demostrar l'existència del qüestionat port de Pals durant els segles XV, XVII i XVIII amb notícies d'embarcaments i desembarcaments des del S. XIII. Segons les seves declaracions: "*Des del Cercle Català d'Història treballem per la recuperació de la Història de Catalunya i estem especialment centrats en el tema colombí. Aquests avenços no fan sinó confirmar que encara tenim molt desconeixement sobre el nostre patrimoni i la nostra història. Aquest ha de ser un treball transversal col·laborant amb més experts, sens dubte*" respon.

La troballa en el famós mapa de Borsano, es va presentar el passat 6 d'agost en el marc de la **IV Jornada colombina de Pals**, una jornada d'estudi i commemoració organitzada pel Cercle Català d'Història amb el suport de l'Ajuntament de Pals, acompanyada d'una recreació històrica amb els personatges de la Descoberta d'Amèrica i un simposi que va comptar amb les conferències de l'escriptora de més de 50 novel·les - Maria Carme Roca- parlant de la figura de Cristòfor Colom a l'imaginari col·lectiu, les darreres novetats en recerca colombina, documental i arqueològica sobre l'antiga vila marinera i el port de Pals a càrrec d'Eva Sans i la participació de Jesús Delgado -Pèrit cal·lígraf forense de la policia- parlant sobre les tècniques policials que s'han aplicat en la recerca colombina. La troballa inèdita l'ha publicat en primícia, la revista digital **El Far de l'Empordà** (www.elfardelemporda.cat)

Fins ara mai s'havia pogut trobar representat el nom d'un port a la zona de les Mars de Pals. En aquest cas surt representat amb el topònim de "Puerto" davant del que era antigament el golf o la badia de Pals, abans que la zona quedés coberta per la sorra i els sediments del riu.

Es tracta del port de Pals, perquè en aquella data no hi ha cap altre port actiu documentat a la zona com en canvi si ho està el port de la vila de Pals.

El port o Grau de Torroella de Montgrí fou cegat durant el segle XIV en canviar el curs del riu Ter. La descripció del mateix que en fa el geògraf Avienus a la seva "Orae Maritimae"(S.IV.d.c) com també ho recull Josep Pla coincideix amb un corrent d'erudició format per geògrafs, historiadors y arqueòlegs que han estudiat la seva obra i afirmen que el port situat en aquest gran golf és la platja de Pals. L'autor llatí el descriu com: "***Se abre allí gran puerto de gran seno y muy lejos y muy profundamente se interna el mar en la campiña; Mas entre ellos se extiende anchamente un puerto en el cual el mar no está sujeto a ningún viento...***"

El president del Cercle Català d'Història, Joaquim Ullan fa incís que la manca de documentació sobre el port de Pals no és casual. "*Tenim documents sobre altres ports catalans i en canvi cal fer arqueologia documental per localitzar-ne sobre aquest. Casualitat o voluntat de voler fer desaparèixer el port de Pals?*"

En el mapa de Borsano, la zona de la platja de Pals al S. XVII - ara recta fins a l'Estartit- formava un gran Golf. A la zona s'hi trobava una vila marinera de la qual s'han identificat recentment les restes arqueològiques, anomenada "Torre de Pals", on vivien els pescadors i la gent de la mar de Pals també documentats.

El Cercle Català d'Història i l'investigador local Narcís Subirana també tenen constància de més d'un port a la zona: el dels pescadors, el del Grau- indret que conserva el seu topònim com el cas del Grau de València- i també tenia embarcador- el molí de Pals- amb permís Reial perquè arribessin barques i vaixells fins al molí per carregar i descarregar farina, arròs o altres mercaderies amb sortida fins al mar.

L'autor del mapa, Ambrosio Borsano d'origen italià, fou un dels principals enginyers militars al servei del rei Carles II. Va treballar dins i fora d'Espanya i va elaborar més documents cartogràfics al llarg de la seva carrera militar. El mapa és de grans dimensions i es troba custodiat al Departament de Belles Arts i cartografia de la BIBLIOTECA NACIONAL DE ESPAÑA. L'obra està envoltada de 16 petits plans de places fortes i cinc ciutats importants del segle XVII com Berga, Cardona entre d'altres on es localitzen amb precisió els llocs estratègics per a les conteses militars. A més, constitueix un document únic que proporciona abundant informació sobre la toponímia, la hidrografia o l'orografia així com els límits de la divisió territorial en vegueries, d'aquí també la importància i el valor de trobar-hi representat el topònim de PUERTO davant les costes i les mars de Pals (Baix Empordà).

Dins el seu treball de recerca, Eva Sans també va trobar més rastres del port de Pals esmentat en el llibre: *"La Mediterrània, cruïlla de mercaders"* de l'editorial Dalmau. En un paràgraf del llibre es diu: *"Troblem els ports occitans, [...] centres italians- Gènova i Venècia- i ports catalans- Cotlliure, Roses, Pals, Tarragona, Tortosa."*

Segons la investigadora del Cercle Català d'Història, *"seguim treballant sense descans per localitzar les proves dels vincles entre el descobridor d'Amèrica i el paper de Pals en la preparació i sortida del 1er viatge. Però mentre, estem centrats en la recuperació de l'antiga vila marinera de Pals i el seu port"*

Els estudis des de Catalunya sobre Cristòfor Colom i la relació i el paper de Catalunya en la Descoberta d'Amèrica amb més de 100 anys de trajectòria, viuen el seu millor moment. Iniciats a principis del segle XX pel reputat Luís Ulloa ex director de la Biblioteca de Lima a Perú, el 1927 sorprengué el món sencer quan desmentí la genovesitat de Cristòfor Colom i demostrà l'origen català del descobridor d'Amèrica en el *Congrés Internacional d'Americanistes* de París.

Totes les imatges son procedents del fons de la Biblioteca nacional de Espanya.

Més informació:
Cercle Català d'Història
E-mail: info@cch.cat